

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: Dr. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton, másfél iven. Előfizetési ár: egész évre 14 korona, fél-évre 7 korona. Egyes szám ára 30 fillér.

Szerkesztőség és kiadóhivatal Debreczen, Kollégium; ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Nagy idők tanúságai.

Olvasván Carlylenak „A francia forradalom története“ c. mélybölcselemi művét, sok dolog megragadta, lekötötte figyelmemet. Igyekeztem tehetségem és ismereteim szerint ennek a nagy gondolkodónak látási központjába helyezni lelke- met s fent, tér és idő magaslatáról nézni azt a páratlan mozgalmat, mely a francia forradalom név alatt, oly gazdag anyaga volt és lesz min- dig a történelemnek.

„A test nem használ semmit, lélek az, mely megelevenít“ — Krisztus Urunk eme figyelmez- tetése, egyszersmind a nagy történelmi igazsá- gok központja. A történelmi tények elevenítő ereje a lélek, mely mozgatja, irányban és erő- ben tartja a népek küzdő testét. Az emberben levő lélek összekapcsolódása az örök lélekkel s az ebből származó hit, — csodákra képesíti.

„Feltékvén Rád, Atyámra,
Könyű csordúl az orcámra
S az által olyan újjá leszek,
Mint a plánta, mikor arra
Harmatesepet szülsz hajnalra!“

„Itt van a csodának titka, — állapítja meg Carlyle. — A szkepticizmusnak, érzékiségnek, szentimentalizmusnak, üres makiavellizmusnak azon rothadt szemétdombjából valóban csodás hit keletkezett, lobogva egy nemzet szívében. Egy egész nép, — hogy úgy szóljunk, a mély nyomorban ébredvén öntudatra, hiszi, hogy kö- zel kezeügyében van egy testvéri mennyország a földön. Kinyújtott karokkal törekszik átölelni a kifejezhetlent. Ritkán találunk rá példát a törté- netben, hogy egy egész népről elmondhatnók, hogy hite van általában, — kivéve, olyan dol- gokban, melyeket megfoghat és megehet. S va- lahányszor hite támad, története azonnal érde- kessé, nevezetessé válik . . . Amidőn most ez a francia nemzet még egyszer hisz, ebben az ő

bámulástkeltő hitökben rejlik a csoda. *Ez a lelke ama világesodának, amelyet francia forradalom- nak neveznek s melyre a világ még ma is, bá- mulva és iszonyodva tekint“.*

Jelen küzdelmeink vér- és tüztengeréből, időszerű is, hasznos is, felemelkedni az emlé- kezés megtisztult látópontjára, s a 48-adiki ta- vaszból fakadt eseményektől kiindulva, amik ak- kor történtek, összekötni egy vonallal a mai eseményeket s mintegy a háromszögellés mér- tani igazságát alkalmazni a hitnek nagy erkölcsi igazságához.

Annyi bizonyos, a mindennapi élet legkö- zönségesebb dolgaiból is, hogy hit nélkül egy szempillantásig sem élhetünk és semmihez sem foghatunk. Ha öntudatlan mozgásként kezdődik is valamely munkánk, öntudatlanul is hozzá van kötve a siker reményéhez s ez a kötőfonál a mi hitünk. Emberi jellegünk egyik bizonyítéka ez, kiindulva agyunkból, szívünkől, minden idegszálunkon végighaladva s beágyazva nemcsak izmaink közzé, hanem láthatatlanul tovább folyta- tódva az egyetemes élet atomjai közzé, — egész a központi erőig. Érzéki észrevételeink minden idegszála nem így van-e elágazva bőrünkön kí- vül is, hozva onnan a fény, a hang, az illat és a többi léthullámokat, agyducaink csodás köz- pontjába?! S mikor egy nemzet hite, mint mil- lió szívekből kiinduló éltető gyökerek, egy törzsbe futva, ha a törzsből szétágaznak is, de minden ág a Nap felé tör életért, egy a célja s ebben van növése, ereje: vajjon nem tükör-é e példa is, sőt ezer ilyen példa az anyagi világ életéből, ama magasabb szellemi és erkölcsi élet lehető- ségei felé, hova nemesebb érzelmeink igyekez- nek táplálék és erő után?

A 48-iki márciusi események legalább ezt igazolják nekünk is. Amik később történtek, az önfeláldozás, „olyan küzdelem, mely világcsoda“, arra a hitre mutat, mely merni tanít, merni készlet s e merés előtt a halál sötétsége is a

feltámadás villámaként hat. Amint Tóth Kálmán dalolja :

Apa elhullt és a fiú ráborult a vérző före :
— Csak egy szót még, édes apám!
És az apa felnézett rá . . . és ezt mondá, hogy : előre!

Előre . . . Hova? . . . Hát oda, hova Pál apostol mutat, a zsidókhöz írott levele 11-ik részében, a Hitnek ebben a fenséges himnuszában.

Csodálatos is ez a mi földi életünk. Hajt valami benső erő, vonz valami kívánatos jó s mi megyünk, néha fontolgatva, bizonyos körülményekkel. — a legtöbbször azonban szembehunyva, akaratlanul. És e nagy idők, a nagy események, az anyagi létről megfélemezés tényei, valami benső látóerő megnyilatkozásai, — vallásos értékeléssel mennyei látásnak, hitnek nevezük, közönséges polgári ésszel vakbátorságnak.

Minő fellegetlődása gyűlt most össze a bizonyosságoknak, e világkavarodásban! Minő zuhogó záporai, minő cikázó villámai, — tisztítani a levegőt.

Mert nem azért van-e a vihar, hogy tisztítsa a levegőt? Nem azért villan-e a villám „hosszú kacskaringós sistergő nyilával“, hogy az összegyülemlett mérges gázokat egymás tüzeiben semmisítse meg?

Szakasztott így van, így kell lenni az erkölcsi világban is. Összegyűlnek a mérges gázok, a ragályozó érzések, gondolatok, a lelki életet

agyonnyomni készülők, „megszűnnek a látások“, a hitnek szeme meghomályosodik s „ha a benned levő világosság — homályosság: mekkora lesz a sötétség?“ Jön aztán az ítélet, a nagy tisztogatás.

„Egyaránt vétkeztek a királyok, a papok és a nép — ismét Carlelyből idézek egy szép részletet. — Nyilvános gazembereket hordtak diadalmenetben, diadémnal homlokukon, megkoszorúzva, főpapi süvegben s ott volt a titkos gazembereknek még végzetesebb faja, az ő belülről üres, szépen hangzó formuláikkal, hamis látszataikkal, tisztességükkel, a világcsalók faja elszaporodott, mint a tengernek fővénye (avagy a mi gseftelők!). Mígnem végre a csalásnak akkora mennyisége halmozódott össze, hogy — röviden szólva — a Föld és az Ég megsokallották. A sok század aratása, az utóbbi időben, olyan gyorsan érett és sárgult s — íme most megérett egészen és gyorsan, szinte egy nap alatt learatják. Learatják a rémület ezen uralkodása idején és bétakarítják Hádeshoz és a pokolba! Ádám boldogtalan fiai, ez örökké így van! És ők sohasem tudják és nem is fogják tudni! . . . Napnap után és nemzedék nemzedék után dolgoznak e vakok, vidám nyájas arccal, még jó kedvvel biztatva is egymást: no csak még, siessetek! Vetik a szelet. S amint Isten él, bizony vihart fognak aratni: — mindig így lesz, — *minthogy Isten igazság és az ő világa is igazság*“.

Igen, az Isten igazság és az ő világa is

Tárca

Béke vágy.

Szeretnék még egy dalt megírni,
Örömtől zengőt, hangos éneket!
Amelyben orkánként kiáltanám:
Óh nemzetem! Im vágyad bételett!

Lépten-nyomon győzelmi mámor!
Bár vér foganta! De a cél elérve!
Nem halt hiába annyi ezrünk,
A vérözönből most fakad a béke!

Dicsőséges, magasztos béke!
Melyben „Magyarnak“ ór'jás rész jutott!
Század-századra tűnhet! Ott lesz
Neved beírva: mint diadal út!!

Nagy Isten! Engedd ezt dalolnom!
Aztán ne zengjen ajkam soha dalt!
Csak ezt az egyet: Ezt a dicsőt:
Békét! A magyar világ-diadalt!!

Szatmár.

Mátray Lajos.

Az Apafi Mihály-féle sóalapítvány s a német egyetemekre járás.

(Folytatás.)

A mondott kegyes célra ezek és ezeket a javakat adományozták: A fenséges Erdélyi fejedelem 2000 kősöt évenként Dézsről, méltóságos Bárány Rhédey Ferenc a szentimrei tizedjövédelmet, nagyságos Zólyomi Miklós a micskei lakosoktól évenként fizetendő ötven forintot, Lónyai Anna nagyságos fejedelemasszony ötven forintot, vagy Debreczenbe szállítandó száz kősöt, Magyarország részeinek fényes ekklézsiái körülbelül 400 forintot. Ezen javaknak adománylevelei a Coetus archivumában vannak. Ezen javakat a Scholának ez időszerű tisztviselői, nevezetesen Kölgyesi Vazul szénior és Viski Pál kontraskriba következő módon gondozták: „A dézsi sóaknába a kősó eladására küldöttünk két kiküldöttet, minthogy a kősónak szállítása fáradságos, sok tapasztalatot és költséget kíván. A szentimrei tizedet, amennyiben búza volt, ott adtuk el, amennyiben bor, ide szállítottak és itt adtuk el“.

igazság! Ezt kellene harsogni, kelettől nyugatig; — mint Szokratész mondá Kriton barátjának, mikor ez a halál előtt menekülésre sarkalá, — hogy ő az igazság hangját, mint fuvolák, sípok, dobok zaját hallja s ez a zaj siketté teszi minden egyéb hang iránt.

A gyomor bölcsesége mindig csak arra a darab húsrá nézett, mely a téglavető telepek fazekaiiban maradt s ez a darab hús tartotta 40 éves bolyongásban a „választott népet“, míg ki nem pusztult az utolsó darabig. Ezekben bizony nem volt „élni hit, jog és erő“. És nem is lesz soha egy népben sem, melyet egy köteg széna szagja után, vágóökök módjára, vásárról-vásárra lehet vágóhídra vezetni.

„Ami földből való, föld az“, — mondja az apostol — gyengeségre és halálra érlel. S minél inkább földhözragadt egy nép, annál gyengébb, egyénenként és egyetemen. „Nincs magasra vívó szenvedelme, névben él csak“.

Az éltető igazságok vetési- és egyúttal aratási ideje van most. Amely népnek hite van az életre, erős hite van, az élnivaló és élni marad. A nép, mint az egyén is, önmagából merítheti az élnivaló erőt. Minél feljebb emelkedik, annál nagyobb a súlya. A krisztianizmus isteni erő adó jellege itt mutatja ki magát tisztán. Nem a ceremóniás formáság, mely, mint minden forma, magától lehámlik az időben, hanem az örökkévaló igazság benső ereje. Az az összekötő erő, melyért imádkozik a Fiú Atyjához, végső imájá-

ban is: „hogy mindnyájan egyek legyenek. miként te Atyám énbenem és én tebened, — hogy ők is mibennünk egyek legyenek!...“

Ahol ilyen egyesítő nagy érzés fénye nem mutat utat az emberek és népek életében, ott nem lehet beszélni keresztyén emberi életéről, annál kevésbé istenfiúságról. De győzelemről se.

Úgy látszik, a magasabb hitbeli igazságok csak vérben fogannak, vérben növekednek, — a keresztfán, vagy a csatatereken s ez az emberi élet fenséges tragédiája.

Andrássy Kálmán.

Egyház

Bevezetés a protestantizmus problémájához.

(Egy német protestáns kerület egyházi életének képe.)

A reformáció létjogosultságát valaha azzal a bölcs jelmondatokkal okadatosította a reformáció előkészítőinek egyike: *Ecclesia semper reformari debet*. És csodálatos dolog s a dolognak visszassága, hogy ez a protestáns egyházakban is époly nehezen megy az emberek fejébe, mint valaha a római katolicizmusban. Érdekes dolog lenne a két nagy keresztyén felekezet viszonyáról elmélkedni ebben a tekintetben; rámutatni arra, hogy a római katolicizmus miként kelt életre Angliában 1850—70 körül; miként erősödött Németországban a kulturharc után döntő politikai hatalommá; hogyan heverte ki az állam és egyház szétválasztásának döntő jelentőségének látszó

A névalírások után álló utóirat talán egy fél-évvel később, mindenestre a következő iskolai évben todatott hozzá a levélhez, amennyiben Kölyesi Vazul, ki a levél írásakor, 1666 január 21-én még kontraskribája volt a főiskolának, az utóiratban már széniorképen említetik. Ez időben már, nevezetesen 1657-től egészen 1875-ig, tehát több mint 200 esztendeig, félévig tartván ez iskolai tisztségek, míg 1657 előtt és 1875 után egy egész évig tartottak és tartanak azok, illetőleg tart a ma is meglevő szenior állás.

Az okmányt két tanár (rector), két ifjúsági tisztviselő, kilenc deák írta alá, utóbbiak az iskola akkor nagy szerepet játszott kántorai és az akkor szokásos tanulmányozó köreinek, az ú. n. kollációknak tagjai (ornati ac eruditi collegae), akik egymást „kollégáknak“ nevezték, írták alá az egész ifjúság nevében s az Apafi-féle só- és a többi adománylevél a főiskolai felsőbb ifjúság egyetemének, a „Coetusnak“ archivumában, talán könyvtári gyűjteményében helyeztetett el, miután az időben a könyvtár nem a főiskola, hanem az ifjúság, a „Coe-

tus“ tulajdonát képezte. Ezen okmány szerint tehát az Apafi-féle só-alapítványhoz, a többiről ne beszéljünk itt, föltétlen történelmileg szerzett joga van a főiskolai ifjúságnak. Tudjuk debreceni főiskolánk történetéből, hogy Apafi Mihály fejedelem három só-alapítványt tett az iskolának: a) 3000 kósót a tanárok fizetésére; b) 2000 kósót az egyetemek látogatását előmozdító célból a deákoknak s végül c) „a Scholának szükségére annuatim száz-száz magyar forintot érő sőt“. Tudjuk azt is, hogy a kollégium 1700-ig élvezte e jövedelmet, amikor azt tőle a bécsi kormány megvonta, míg a tiszántúli református egyházkerület 1883-ban keresetet indított a m. kir. államkincstár ellen, követelvén a 183 évről elmaradt 915,000 kósót és 100 forint évi jövedelmet s jövőre évenként adandó 5000 drb kósót és 100 forintot. Tudjuk, hogy birói egyezés jött létre az államkincstár és az egyházkerület között 1884 november 22-én, mely szerint az államkincstár 1885 január 1-től a követelés örök megváltása fejében évi 4000 forintot, vagyis mai pénzünk szerint 8000 koronát fizet a kollégiumnak. Azóta ez összeg „Apafi fejede-

csapását Franciaországban s erősödött valójában vezető hatalommá; hogyan erősödik Olaszországban, hol úgyszólván évtizedeken át volt teljesen télenlenségre kárhóztatva s végül miként kelt új életre az egyházpolitikai törvények megalkotása után nálunk s lett vezető hatalom a koalíció nevezete alatt hazánkban. Mindeme kérdéseknek együttes ismertetése s vele együtt a római katolikus egyház megújulásának nagy kérdése, érdekes fejtegetési tétel lenne oly modorban, amint azt éveken át a Protestáns Szemle külföldi rovatában élvezettel olvashattuk.

Vallás csak úgy élhet meg, ha minden új nemzedékkel megújul. Mindannak, ami élni akar, fejlődnie kell s ami nem fejlődik, hanem csenevészedik: az életképtelenné válik.

A mi magyar protestantismusunknak is fejlődnie kell. Fejlődik is a haladó idővel, azonban hibának találok, hogy nem a mi protestáns gondolkodásunk alakítja és irányítja ma az élet folyamatát, hanem minket protestánsokat irányít itt Magyarországon csigalassúsággal a haladó idő. A protestantismus mai helyzetét, szellemi színvonalát, viszonyát a magyar irodalomhoz és tudományos élethez, — szerepét a politikai és társadalmi életben és socialis téren nagyon érdemes volna tanulmány tárgyává tenni.

A protestantismus problémája címen már kétszer hirdettem meg felolvasásomat vidéki lelkészegyesületünkben, de a sürgősen megoldandó gyakorlati kérdések a szándékolt felolvasást mindig hátráltatták. De ami késik, nem múlik. Ha most szintén nem erről, hanem más kérdéstről, nevezetesen egy német egyházmegye életéről írok, ismét gyakorlati célból teszem.

A változó idők erős nyomást gyakorolnak protestáns egyházunk életére s kényszerítik más irányban való működésre az egyházakat s főleg a lelki-

pásztorokat, mint amilyen volt az életük a legutóbbi évszázadban. Az egyetemes papság elvének érvényben maradásával hovatovább átalakul a protestáns lelkészek helyzete. A régi praedikátorból, igehirdetőből — az egyházközség első tisztviselője lett, akinek vállain nyugszik az egyház terhe s kinek működésén fordul meg az egyház életének minősége. Nagy változás ez, melybe — valljuk meg — nehezen tudunk beleszokni. Nem is arra neveltek bennünket; nem is az volt a gondolkodásunk ifjú korunkban, hogy ilyen munka fog reánk várakozni. Hiszen arról, amire a szoroson vett gyakorlati életben szüksége van ma a lelképásztoroknak s ami az embert jó lelkipásztorrá teszi, theologus korunkban csakis irányelveket, ujjmutatásokat tanultunk. Egyházi tudásunk — főleg a magyar egyházjog és egyháztörténelem terén — fogyatékosnak bizonyult. Az egyházi elméleteket roppant tanultuk s a konkordátumok fontosságán nagyon rágódtunk, holott az egyház és állam egymáshoz való viszonyát magyar történelmünk folyamán, vagy protestáns egyházunk régi egyházszervezetét, a szatmári zsinat végzéseit, a Geleji-féle és Komjáti kánonokat, az 1715 után való egyházi rendszert, a római katolikus és protestáns egyháznak az államhoz való viszonyát illető különbségeket főleg III. Károly és Mária Terézia korában; a Josefínus hatását, az 1843—4. évi országgyűlés tárgyalásait és az 1843. évi V. t.-cikket, mely megelőzte az 1848. XX. t.-cikket, az újabb alakulásokat s azok okait — csak érintőleg hallottuk. Úgy, hogy ha ma feltennék azt a kérdést, hogy hol van a viszonyosság megsértése az államnak a különböző felekezetekkel való bánásmódja terén: vajmi kevesen tudnának reá szakszerűen megfelelni.

Igy vagyunk a gyakorlati élet egyéb kérdéseivel is. És ha valaki esperesi irodában nem volt segédlelkész, egész életében csak tapogatózik a gyakorlati

„Lem sóalapítvány” címen tényleg be is folyik a főiskolai pénztárba s az egyházkerület 1886. évben a két legrégebbi theologiai tanszéket, a dogmatikait és az újszövetségit, — vajjon nem feledkeztünk-e meg erről végképen?! — „Apafi-tanszékek”-nek rendelte nevezni.

Ez az én legjobb tudomásom szerint az Apafi-sóalapítványok története. Arra vonatkozólag, amit még mondani akarok, önmagam iránti kötelességem kinyilatkoztatni, hogy nem láttam, — mert itt, ahol lakom, nem juthatok hozzá, — azt az egyházkerületi közgyűlési jegyzőkönyvi számot, mely az államkincstár és az egyházkerület között kötött szerződésről, a 8000 koronának mely célra való felhasználásáról szól, csak azt tudom, hogy a főiskolai költségelőirányzatban a közszükségleti és tanszéki alapok közé van ez az összeg beosztva.

A közlött okmányból azonban világos, hogy az 5000 kósó váltságdíjából 2000 kósót illető részlet, tehát a 8000 koronának $\frac{2}{5}$ -e, 3200 korona, vagy ha a 100 forintot érő kósót is számításba vesszük, mondjuk: 3000 korona föltétlenül külföldi és pedig né-

metországi egyetemekre menés céljára, tehát oda menni óhajtó lelkészjelöltjeink számára volna fordítandó. Nem érdemelném meg, hogy gúnyosan mosolyogjanak rajtam, ha kimondom, hogy azt anathéma, tehát átok alatt hagyták meg így azok, akik ezt az alapítványt nagy fáradsággal, buzgó utánjárással, főiskolánk szellemi emelkedésére nagy jóakarattal törekvéssel szervezték. A tanuló ifjúságnak, mely a megszerzés munkájában tevékeny részt vett, joga van ez összeget a maga jobbjai részére, egyetemekre mehetés céljára a főiskolai pénztárból kikövetelni.

Kíváncsi vagyok arra, hogy vajjon ez a kő, melyet a csöndes tó síma vizébe ezennel bevettem, fog-e abban némi hullámgyűrűket fölzavarni?

A tárgy mindenesetre megér annyit, hogy foglalozzanak vele azok, kik illetékesen szólhatnak hozzá. Az a 36 év, melyet a debreczeni kollégiumban, mint tanár töltöttem, úgy érzem, engemet feljogosít arra, hogy a fentebbieket legjobb akaratom szerint elmondhattam légyen.

Csiky Lajos.

lelkész teendőiben. A konvent s annak kezében összpontosuló sokoldalú, mindenre kiterjedő életsugarak más naphól látszanak sugárzni s más irányú munkára készítenek bennünket, mint amilyen az eddigi munkásságunk volt.

Nehezen megy ez. Mint béklyókat, úgy érezzük kezünkben az újabb idők által követelt munkákat s valljuk meg őszintén, — ha azt akarjuk, hogy ezen munkák mellett a régi lelképásztori tevékenységet is teljes erejével elvégezze a lelkész, — nagyobb gyűlekezeten a munkaerőt kell szaporítani, mert egy-egy ember sokoldalú, sokféle munka elvégzésére képtelen; — másfelől, más irányban kell nevelni a teológus ifjakat, mert, ha azzal a hiedelemmel lépnek ki az életbe, mintha az, amit eddig tanultak és azt, hogy prédikálni tudnak, elég volna ahhoz, hogy ma jó magyar református lelkészek legyenek, akkor ám csalódnak s csalódásuk árát nem ők, hanem a magyar református egyház fizeti meg.

Annak bizonyására, hogy ez nemcsak nálunk van így, hanem a német protestáns egyházakban is, hogy ott is a lelképásztorok hovatovább az egyház első, vezető tisztviselői lesznek, kiknek vállain nyugszik úgyszólván az egyház életének milyenségéért a felelősség, — ismertetem a wiesbadeni egyesült protestáns egyházkerület 1914. évi életéről szóló jelentést, amint az a Chonik der christlichen Welt 1915. évi 41. számában megjelent.

1. 1914-ben egy új lelkészi állást szerveztek s három új templomot szenteltek.

2. Július 6—10. napjain Hernbornban ismét rendeztek egyházkormányzati tanfolyamot, melyen a kerületi iroda főnökének vezetése alatt gyakorlatokat tartottak az egyházi vagyon kezelése és az egyházi számadásügyek köréből, továbbá az egyetemes egyházi ügykezelésből. A herborni lelkészi szeminárium hallgatóira nézve a részvétel kötelező, lelkészek mérsékelt számban vétetnek fel, kiknek a testület 40 márka segélyt ad a tanfolyamra.

3. A kerületben három helyen tartottak külön célra képzett lelkészek istentiszteleteket a siketnémák számára. Wiesbadenben a Ringkirche sekrestyéjében pedig a nagyothallók számára tartanak minden három héten istentiszteletet, ahol az ének vezetésére nem orgonát, hanem trombitát vagy harmonát használnak.

A kerület az egyes közgyűlésekre megbeszélés tárgyául a kilépési és szektáskodó mozgalom miatt, a következő tételt küldte be: Miként győzzük meg az egyes egyházakat az országos egyházhoz (Landeskirche) való tartozás áldásos voltáról?

A nézetek különbözők voltak, egyes helyeken hangsúlyozták, hogy csakis hívő egyének lehessenek lelkészek, az egyháznak több beleszólása legyen az egyetemi tanszékek betöltésénél, nagyobb tanfolyam követeltesek stb.

4. Külmisszió terén Dillthal adakozott legtöbbet pénzben és természeti adományokban a barmeni külmisszió-intézet céljaira. Wiesbadenben egy missziói lelkészt tart a baseli misszió; ugyanonnan egyes misszió-barátok északi Togóban (amelyet a franciák és angolok a háború folyamán megszállottak) egy miszionáriust tartanak. A wiesbadeni évi missziói konferencián előadást tartottak Borhaeuser tanár (Marburg) és Oetli missziófelügyelő (Basel), utóbbi a nyugatafrikai pogánysággal való küzdelemről. Az

egyetemes evangéliumi protestáns misszió-egyesületnek Wiesbadenben sok híve van, Knodt lelkész, missziófelügyelő az egyesület szolgálatába lépett.

5. *Evangelizáció.* Binde, ismert evangelizátor tartott ismételten Wiesbadenben előadásokat, nagy közönség előtt, de a lelkészek ellen olyan támadásokat engedett meg magának, hogy aligha fogják még hívni, vagy megengedni, hogy előadásokat tartson. (Így van az, ha valaki azt hiszi, hogy ő már ropant rajta jár az üdvösség útján — s erővel akarja a világot idvezíteni.)

6. *Egyházi sajtó működés.* A kerületi gyűlés és a konsistorium már évek óta nagy gondot fordít az egyháznak a sajtóhoz való viszonyára. Az egyházi helyi közlönyök száma mindig nő s két dekanátusban (esperességben) a háború alatt új „Kirchenbote“ keletkezett. S ezek a helyi közlönyök, mint a hazának az üdvözletei a távol harcoló fiakhoz, nagyon beváltak. 1914 januárban Limburgban gyűlést tartottak az evangéliumi sajtómunkáról. Itthoniakon kívül beszélt Hindener stuttgarti lelkész A mi viszonyunk a napi sajtóhoz címen. Erre márciusban az összes kerületi helyi lapok kiadói együttes gyűlést tartottak, hol gyakorlati kérdéseket vitattak meg, ú. m. az ügyek állását, a munkatársak nyerését stb.

7. *Egyházpolitika, egyházi pártok.* Az egyházi jobboldal híveit a szabadelvűek térnyerése, — kiknek a „Blätter für die Freiheit und kirchliche Fortschritt“-ben igen jó közlönyük van — nyugtalanítván, 1914 januárban lapot indítottak „Kirchliche Rundschau für Nassau“ címmel, kiadta Veidt lelkész Wiesbadenben. A lapot a „Barmherziger Samariter“ legrégebb vasárnapi laphoz mellékeltek. A két lap veszekedései, főleg a jobboldalnak élessége, mely Heydorn, Seeberg, Traub, Spiess cikkei igen élesen tárgyalták, sokaknak nem tetszett. A háború folytán a jobboldal lapja meg is szűnt.

Dunkmann greifswaldi tanár (positiv) tartott a télen Wiesbadenben előadásokat a következő kérdésekről: A vallás igazsága; Az élő Isten; Jézus. Azonkívül a wiesbadeni positiv lelkészek tartottak előadásokat eme tételekről: Vajjon a keresztyénség életmegtagadást akar-e, vagy életszeretetet? A túlvilági hit jelentősége a társadalmi munka szempontjából. Az evangélikus férfiak kötelességei és mulasztásai.

A középpárt, noha köréből kerül ki a kerületi gyűlés elnöksége, nem nagy tevékenységet fejtett ki. Évi gyűlésein Kübel frankfurti lelkész tartott előadást „A modern-positiv theologia“ címmel. A baloldal, főhelyén, Wiesbadenben, ismét élénken munkálkodott. A „Freie Evangelische Vereinigung“ tagjainak száma ismét növekedett. A lelkészek modern bibliai esték címen karácsony, nagypéntek, husvét, pünköst tárgyú körből tartottak előadásokat, melyek nyomtatásban is megjelentek. Dacára éles állásfoglalásuknak, protestáns részről semmi hang sem emelkedett ellenük, de a katolikus Wiesbadener Volkszeitung élesen támadta őket, kifejtve, hogy mily kár az, hogy a protestáns egyházi hatóságoknak nem áll módjában az üdvényeket tagadó ilyenfajta felolvasások megtiltása. Féltő, hogy ezek a nézetek az iskolákba is behatolva: a nassauai szimultán iskolák keresztyéni alapelve leomlik; így a katolikusok kénytelenek lesznek gyermekeik érdekében a felekezeti iskolák visszaállítását követelni.

8. Megalakított a nassauai német evangélikus ifjúsági egyletek egyesülete, amely évi gyűlését Langschwalbachban tartotta. 20 egylet 1000 taggal tartozik kötelékébe s csatlakozott a „Bund deutscher Jugendvereine“-hoz.

9. A háborúval kapcsolatos tevékenység csak a háború után lesz teljes mértékben áttekinthető. — Augusztus közepén megjelent a kerületi konsistorium felhívása, melyben a lelkészeket nagyobb arányú tevékenységre szólítja fel. Wiesbadeni lelkészek az énekeskönyvből egy kis gyűjteményt készítettek, mely 10.000 példányban terjesztetteit; ugyanezt a kerületi irodalmi bizottság 45.000 példányban nyomatta ki s a csapatoknak, sebesülteknek, a harcolók családjaiknak és a gyászolóknak megküldötte. Az evangélikus egyleteket meghívták a női munkaerők felhasználására. Bűnbánati napra textusul a konsistorium Luk. 13. 6—9-et tűzte ki. Egy későbbi körlevél felhívta a lelkészeket, hogy az egyházi jótékonyt hozták összhangba a világi hatóságok jótékonyt mozgalmával; hogy az egyháztagekat a háztartásban való takarékosagra intsék s ahol lehet — az ifjúság katonai előkészítésében részt vegyenek. Október végén a lelkészekhez a Konsistorium körlevelet intézett „Részletes utasítás a lelkészekhez a háború alatt” címmel s külön a hivekhez is körlevél ment, melyet advent első vasárnapján minden szószékről fel kellett olvasni. Bűnbánati napon (advent előtt első vasárnap, másként evangélikusok halottak napja) az elpusztított Keletporoszország részére egyetemes gyűjtést rendeztek. 1915 eleje óta megjelenik a Konsistorium lapjában egy emléklap, hol az elesett theologusok, egyházi gondnokok s más egyházi alkalmazottak nevei tételnek közé. A Konsistorium tagjai közül az elnök, két tanácsos és több hivatalnok teljesítenek hadiszolgálatot. A lelkészi karból június 10-ig (1915) tényleges katona 6, katonai lelkész 10; más alkalmazásban van 1; segédlelkészek közül tényleges katona 17; más alkalmazásban 4; elesett eddig a harctéren 3 segédlelkész és 6 theologus.

Ennyi a wiesbadeni (régii nassauai) egyházkerület évi jelentése. Vigasztalásul szolgálhat, hogy ott is legfőbb szükség van a lelkészi karnak az egyházi vagyonek terén való kiképzésére. Viszont, külmiszió, sajtóügy, vallásos előadások, templonkivüli építő munka és egyesületi élet terén követendő példaképül szolgálhatnak nekünk, akik azt hisszük, hogy vasárnaponként az Ige hirdetéséből vagy más honnan kiolvasott igazságok kell, hogy mindenkit kielégítsenek; akinek az sem elég: az istentelen; s akik az ifjúság vallásos nevelésével, az ismétlőiskolások vallásos nevelésével, az egyház jövődjének tagjainak lelki építésével és a külmiszióval, a keresztyén vallásnak a pogányság között való elterjesztésével keveset törődünk. Keveset? Semmit. Aki ezekről gondolkodik, arra ráfogjuk, hogy pietista, stréber, vagy bolond. De ez a kérdés már átvezet a protestantizmus problémájához és oda, hogy lelkészi és egyházi gyűléseink ne csak a fizetés mikéntjével, hanem a szolgálat mikéntjével is foglalkozzanak. Ezért tartottam lelkésztársaim elé tükörül egy német kerületi jelentést.

A mi népünkben rengeteg vallásos öserő van. Az ösök hite, a biblia komolysága él bennük tovább. Nekem alkalmam volt öt évig lenni felügyelő-lelkésznek egy olyan egyházban, hol egy szerencsétlen lel-

késztársunk — nyugodjék békében — megmutatta, hogy milyen az az ember, aki megtagadja magán az Isten képét. Tanító hol volt, hol nem volt, tanítás 17 év alatt épen nem volt, mindannak dacára ez a nép 17 év alatt hű maradt egyházához, hitéhez, pedig sem iskola, sem tanítás, sem igaz istentisztelet nem volt ott. Ilyen vallásos erő van sok helyen népünkben. Az a kérdés, hogy fel tudjuk-e ébreszteni az alvó erőket és azok segítségével akarjuk-e építeni az Istenországának terjesztését munkáló és az emberi tökéletesedés pályáján előrehaladó magyar református keresztyén egyházat, avagy engedjük-e aludni vasárnapi prédikációkon az alvó feleket? Mi a teendők, mit vár tőlünk a hivatásunk? Feleljen ki-ki a maga lelkének erejével; ebből indul ki a magyar protestantizmus problémája.

Mándok.

Görömbey Péter.

Közélet

Az én emberem és az a bizonyos kurátor.

Motto: Infandum — jubes renovare dolorem.

(Folytatás.)

Ha mindezeknek utána most már azt gondolná valaki, hogy inkább választhattam volna mottómul a Bodóné-féle közmondást, mint a klasszikus citátumot; mert mintha minden egyébről szólottam volna már, csak a cimben díszelő két atyafiról nem: engedelmet kérek. A mondottakat föltétlenül előre kellett bocsátanom, hogy a mindjárt következő vázlat után kinek-kinek alapos fogalma lehessen az én emberemről, meg a Csernák B. által említett kurátorról.

Nos hát, kezdjük mindjárt azon, hogy az én emberem, mikor a nagy nyári kapálás idején, kint a falutól 4—5—6—7 kilométernyire meghallja a szél szárnyán feléje csendülő reggeli harangszót, kapanyelére támaszkodva kissé, haza gondol, az imádságos templomra: „ott a tiszteletes, ott a tanító, ott az iskolás leányom; imádkoznak; bizonyára én értem is van egy-két könyörgő szavuk az én jó Istenerhez!” S elgondolja, hogy őt a megélhetés gondja, baja, verejtékezése hajh, de ritkán, csak vasárnaponként engedi templomba; önkéntelenül felsóhajt: „vajjon színed eleibe, mikor jutok élő Isten!”

Az a bizonyos kurátor pedig, kapálásnak java évadján szedi a sátorfát, odaszól az anyjuknak: „nem látsz harmadnapig” — s azzal kék mándlisán, boxos, fényes csizmában bevasútazik a tiszteletessel a traktualis gyűlésre; reggelibe érkezvén, bepaprorgózik, aztán végig parolázik az ismerősökkel, nagyot köszön a nagytiszteletű esperes úrnak, meg a nagyságos egyházmegyei gondnok úrnak és mikor a nagytiszteletű esperes úr arról referál, hogy, sajnos, még mindig vannak egyházak, ahol köznapi istentiszteletek nem tartatnak és megindul a vita az asszesszor és nem asszesszor urak között: köteleztesenek-e nevezett eklézsiák lelkészei a köznapi istentisztelet tartására: a jól táplált kurátor beleharsog

a vitába: „Bizony imádkozhatnának is érettünk tiszteletes uraimék, mikor mi nem érünk rá!”

Az én emberem, mikor ki-kimegy a mezőre s megáll a földje végénél, nem fog addig munkájához, míg erőért, segedelemért föl nem fohászkodik az Istenhez.

Az a bizonyos kurátor pedig nem tud kimenni a földjére, hogy első, utolsó szava ne káromló legyen ott.

Az én emberem, mikor haza-haza kerül mezei munkájáról, ölébe kapja gyermekeit, sorba csókolja őket, úgy ül le velük az egyszerű estebédhez.

Ama kurátor meg mérgesen kiált be a záros kapun, „nyisd ki!” — „félre a lábam elől” — szavakkal oldalítja tovább gyermekeit s neki „az asszony” külön terítsen; mert ő nem eszik együtt azokkal a vásott kel.

Az én emberem nem ül asztalhoz, nem kél fel az asztaltól addig, míg gyermekeivel, feleségével együtt nem imádkozik.

Míg az a bizonyos kurátor onnan hajigálja a becsmérő szöveget az asztala mellől minden dolgozóra s ez az — imádsága.

Az én emberem, amint a vasárnap felvirrad, azt mondja háznépének: na, gyerekek, ki-ki az Istenházába s örül körülötte a szíve kinek-kinek, mikor azt hallja: a templomba megyünk, hol Úr Istennek szent igéjét halljuk.

Az a bizonyos kurátor pedig, amint az egyszerű templomból kijövő kocsisát szóval éri, azon hétköznapi mosdatlan állapotában oda szól neki: „hát te hol csatangoltál?” — „A templomba voltam!” „Úgy! Hát ki fogadott fel téged cselédnek? Tudd meg, hogy míg az én kenyereimet eszed, nem lopod többet az időt a templomban.”

Az én emberem, ha elmegy az Úr házába, meghúzódik amott ni, valahol a karzat alatt, abban a szent homályban, ahonnan a publikánus mellét verve imádkozott egykor: „Isten, légy irgalmas nekem, szegény bűnösnek!” s onnan zengedezi a hitbéli atyafiakkal: „minden könyűvel, jajjal, könnyebbül sorsom egy bajjal” s onnan bocsátgatja föl esdő fohászatát az egek Úrához: „Uram, segélj, hogy megálljam, a bűnöket megútáljam!”

Az a kurátor meg sátoros-ünnepeken, meg úrvacsora osztáskor ha a templomba megy; akkor oda ül az első székbe, bíró-, esküdt uraimék közé; onnan nézgel ide is, oda is; ott suttogja esküdt uraiméknak: „Ni, a Kispál Jóska is itt van! . . . Hm! A Gáti kovács menyecske lánya meg ehin la! stb.”

Az én emberem félelemmel és rettegéssel igyekszik véghez vinni idvességét; úgy nyúl a szent-jegyek után is.

Míg annak a bizonyos kurátornak egyik keze a nadrág-ellenzőben s úgy nyúl a szent-jegy után; úgy iszik a szent pohárból, mintha bíró komájára köszöntené.

Az én emberem, valahányszor a templomi persely mellé kerül, mindannyiszor megemlékezik az özvegy asszony fillérekéről s adja alázattal, adja, amit adhat kész szívvvel.

Ama kurátor ellenben csak a felnyitáskor ha oda néz a perselyhez, hogy kiszedje belőle a gyűlt szent alamizsnát s ekkor ha ad valamit; de azt is úgy — a rosszmájú harangozó szavai szerint — „azt hinné az ember legalább is ezerannyi”.

Az én emberem, mikor a kátyuban elakadt felebarátját bajban látja, elibe fogja két kis lovacskáját a bajban levő ember két lovának, kivontatja s aztán tovább megyen, azt se várva, hogy megköszönjék neki.

Ama kurátor meg előtte hajtott mellé a bajos embernek s rá se hederítve biztatta kocsisát: „szólj a rudasnak, ne bámulj!”

Az én emberem csöndes életű, tisztos, munkás keresztyén, aki tiszteli Istent, szereli embertársát, megadja kinek-kinek, amivel tartozik; akinek tisztelettel, tiszteletet; akinek becsüléssel, becsülést. Papját lelki atyjául tartja s embereli.

Az említett kurátor egy útszéli pöfeteg, a vulgáris szocializmus ugorkafáján felkapaszkodott paraszt parvenü, aki a papot csak amolyan kínai kulijának tartja, akivel imádkozó-gépét forgattatja.

Az én emberem egy darab kenyér, akiből soha sincs elég, akiből minél több kellene, hogy mindenkoron örömmel forgolódhatnánk az Úr szőlőjében és nem bánattal kezelnök akárhányszor a reánk bízott metszőollót.

Az olyan kurátor meg ama bizonyos bojtortján, amelyről, ha százszor megválasztják is kurátornak az eszem-izmososok, soha sem szed senki fűgét; de tövisével beleakaszódik mindenki s akárhányszor megtépdési felső köntösét, belső emberét.

Az én emberem, úgyszólván, a templomból ment most is a haremzőre s azt írja onnan nekem ismét és ismét: „Nagyon felkérem lelki atyámat, mint a családomat is, hogy imádkozzanak értünk, kik itt szenvedünk a mi szegény hazánkért, királyunkért, háznépünkért s minden mi otthon levő javacskainkért; imádkozzanak a szent gyülekezetben, amely módon otthonlétünkben is imádkoztunk. Mert én csak az én jóságos Istenemben vetem minden bizodalimat, akihez itten is minden lehetséges alkalommal buzgón könyörgök stb.”

Az a kurátor meg elment anélkül, hogy felé nézett volna a templomnak s ha ír a feleségéhez, egyre csak rimádkodik, hogy: így kérvényeztetek, úgy kérvényeztetek; a főszolgabíróhoz, az alispánhoz, a főispánhoz menjetek; mert itt meg kell veszni az embernek stb., stb.

Az én emberemről tulajdon felesége így tett előttem vallást: „soha egy ártalmas szóval nem bántott még meg senkit; soha az udvarról be nem lépett a hajlékba, hogy jót ne kívánjon . . . A jó Isten, hiszem, jó lesz hozzá, haza vezérli még hozzánk épen”.

Arról a kurátorról pedig azt mondja a nyelves oldalbordája: „Hadd üljön ott! Legalább szűrődik valamit. Tanul most ökelme; megtudja, hogy nem mindig csak itthon lármázunk stb.”

De nem folytatom tovább.

Imhol a két ember! . . .

De hát, voltaképen miért is kívántam őket így bemutatni? Azért, hogy a két típus így egymás mellé és homlokterbe állítva, élesen hirdesse, kidomborítsa azt az elvitázhatatlan való dolgot, hogy nem föltétlenül mindjárt helyettes elégtételre s kirendeltségi elméletre kell ám ott gondolni, ahol az érettünk imádkozásáról esik szó.

Mert az én emberem, nyilván nem a tulajdon imádkozásra rest természetéből kifolyólag sóhajta: „tudom, értem is imádkoznak otthon!” — hanem annak a belső, lelki, szent buzgóságnak az eleven ér-

zéséből és indításából, amely őt már annyiszor készítette imádkozni, könyörögni minden emberekért, de főképen a hív keresztyénekért.

Ellenben csak meg nem szelidült, a maga hasát és mivoltát istenítő, a templomot is csak külső tekintély mázának növelésére valónak tekintő ember ajakán fakadhat aféle mondás: „bizony, csak tessenek is érettünk imádkozni, mert mi nem érünk rá”.

Ez a két ember igenis két típus. Én az elsőt, Istennek hála, nem egy, de akárhány személyben be tudnám mutatni. A másikhoz, Istennek hála (persze kurátori minőségben), még nem volt szerencsém. De ne is legyen!

Nos, amazt nem a templomkerülés nevelte amolyanná, nem is a haragszó elsikkasztása; hanem az Úr házában buzgó szerelme s látogatása. — Azért, hogy ilyenek legyenek minél többen a mi kerítéseinken belül, azért voltam én és vagyok a templomi istentisztelet kontinuitása mellett. Mert harmat és eső nélkül ki nevel lilomos rétet?...

A másik típus fölnevelődik a Friss Ujság emlegetésén s a politikai szélhámosság tutélaja alatt. Olyan is aztán minden ízében, aminőnek a traktuson bemutatja vala magát, harsogván, hogy: „bizony, imádkozhatnának érettünk, mikor mi nem érünk rá!”

Hát én, az én emberemmel, ha ott van a templomban, együtt imádkozom minden emberekért; ha nincsen ott, imádkozom érte: áldja, védje, segítse az Isten! mert tudom, hogy nem gonosz ösvényen jár — s még ellenségemért is imádkozni tartozom. Ilyen értelemben imádkozom még azért a bizonyos kurátorért is; imádkozom kérelemmel is; mert jól esik a szívemnek s kedvelli azt az én Istenem.

De hol itt akkor a helyettes elégtételnek csak az árnyéka is? Hol itt a „kirendeltségi elmélet”-nek a forrása, a bázisa?...

Az idők Ura fájdalmas események folyamán igazol most engem. Hiszen ma millió, meg millió nemes szív imádkozik templomban és templomon kívül, egyik-másik szeretettjéért. S helyettes elégtétel, a „kirendeltségi elmélet”-ének gyakorlati megvalósítása akar ez lenni?... Ma talán tisztán állítja mindenki, hogy nem, hogy ilyesmiről senki nem álmodik; hanem igenis: a szerető szív s lélek buzgó fakadozása ez az előtt az Isten előtt, akinél nincsen semmi lehetetlen, akitől száll alá minden jó adomány.

Elmondám, amit akartam. Talán darabosan, unalmasan, sokakra nézve érdektelenül. De már, ha Csernák Béla merészelté fölajzani azt a 14 évvel ezelőtt elnémult hűrt, én is el akartam rajta zengeni ezt a pár akkordot.

A mi templomi istentiszteletünkről különben, ha majd futja az időből, más vonatkozásban még kívánok szólni.

F. Varga Lajos.

Halottaink

Kovács Bálint szavai lelkész életének 75., lelkészkedésének 45. és házasságának 28. évében, február hó 28-án, hosszú és kínos szenvedés után megtért Urához.

Sebestyén Dávid kocsai lelkész, a tatai református egyházmegyei lelkészértelkezlet elnöke, március hó 3-án, 59 éves korában, lelképásztorkodásának 15. évében csendesesen elhunyt.

Kiss Lajos beregrákosi református tanító az északi harctéren hősi halált halt.

Dávid Miklós a debreczeni jogakadémiának jeles hallgatója, Dávid Sándor református igazgatótanító fia, Budapesten meghalt. Szülei hazahozatták tetemét és folyó hó 4-én temették el a Czeglédutcai temetőben. A boldogult a görög katolikus püspökség ellen elkövetett merénylet alkalmával égési sebeket és nagymérvű belső rázkódást szenvedett, amit nem tudott kiheverni, sőt annak a merénylet után, több mint két eszendőre, áldozatul esett.

Legyen áldott emlékezetük!

Külföld

Az orosz dorpatói egyetem ev. theol. facultását a szentpétervári kormány megszüntette. Helyébe lutheránus theol. akadémiát akarnak Szentpétervárott, vagy valamely más, délorosz városban kizárólag orosz előadási nyelven létesíteni. Milyen kár, hogy a szellemi termelés legmagasabb rendű műhelyeit is a világháború szülte elkeseredés és bosszú igaztalan szemüvegén keresztül nézik s működését eszerint irányítják! (Chr. d. Ch. W. 1916. No. 7.)

A francia protestánsok nemrégben egy köriratban fordultak a semleges országok protestáns közvéleményéhez, amelyet arra akartak rábírní, hogy a népek fenntartott semlegességével mellett lépjen ki legalább az érzelmet semlegességéből s protestáns, keresztyéni és emberi érzelmeivel foglaljon állást az igaz ügy oldalán, azaz Franciaország és szövetségesei mellett. A körirat szerint ugyanis a háború kitörésének oka egyedül Ausztria-Magyarországot és Németországot terheli. E köriratra a semlegesek nevében „Fények” cím alatt meggyőzően válaszol A. Bolliger zürichi-neumünsteri lelkész. Feleletében lelkes megindultsággal védi Németország jogait és hangoztatja ártatlanságát. Fejtegetéseit a francia körirat-küldökhöz intézett e szavakkal végzi: „Keresztyén testvéreim! Írásotok mutatja, hogy az országtokra nehezedő csapás és a szenvedély elhomályosították ítélőképességeket. Ti súlyosan szenvedtek és még nagyobb veszedelmeknek mentek elibe, ezért szeliden ítélek meg benneteket. Isten segítsen meg, hogy ha a külső győzelem el is marad tőletek, de legalább belsőleg győzzétek le a nagy szükséglet!” A körirat és a reá adott válasz eléggé beszélnek, bővebb kommentár hozzájuk nem szükséges. (Chr. d. Chr. W. 1916. No. 7.)

A világháború képe a német predikáció irodalmában. A világháborúval kapcsolatos predikáció irodalmi termelés olyan hatalmasra duzzadt, hogy nemesak kívülállóknak, de még a predikáció irodalmában jártasok sem tudnak a rengetegben egykönnyen tájékozódni. E hiányon segít F. Köhler két iratával, amelyekben a német predikátori tevékenység legszebb háborús termékeit, illetőleg azoknak a háborúra vonatkozó legszebb gondolatait mutatja be.

Az első irat címe: Der Weltkrieg im Urteil der deutsch-protestantischen Kriegspredigt- és megjelent a Religionsgeschichtliche Volksbücher 1915. évi sorozatában, a második, mely igazi forrás-gyűjteménynek is nevezhető: Die deutsch-protestantische Kriegspredigt der Gegenwart, dargestellt in ihren religiös-sittlichen Problemen und in ihrer homiletischen Art. Giessen. 1915. (88 lap, 8°. 2.50 Márka) címet visel és az első magyarzó jellegével szemben az eredeti beszédek tartja szem előtt és szólaltatja meg. A gyűjtemények praktikus bece abban áll, hogy jó vezetők a háborús egyházi gondolatok labirintusában és másfelől az ellenség tendenciosus magyarázataival, elferdítéseivel szemben megbízható alapokmányai a német evangéliomi protestáns ígehirdetésnek, melyekre bátran hivatkozhatni lehet és kell. (Chr. Welt. 1916. No. 7.)

A hősi halált halt hősök egyházi emlékezete. A Reformierte Kirchenzeitung 1916. 8. sz. egyik közleménye szerint Németországban általános szokássá vált az elhalt hősökről az egyes egyházközségekben minden vasárnap délelőtt az istentisztelet végén ünnepélyesen megemlékezni. Az egyházi beszéd után a prédikátor kegyelettel hirdeti ki szívhez szóló vigasztaló szavak kíséretében a hősi halált haltak neveit, mire a gyülekezet áhítatos tisztelete jeléül helyéről felemelkedik és alkalmi éneket énekel. Az evangélikus főegyházi tanács a hősök emléke iránti tiszteletből még neveik nyilvántartását is a gyülekezetek figyelmébe ajánlotta, oly módon, hogy a gyülekezetek körén kívül elhaltak nevei az egyházi anyakönyv külön lapjaira jegyeztessenek be minden idők számára hirdetőn hősi haláluk kegyeletes értékét. Így tiszteli meg az a nemzet fiai halálát, mely e legdrágább áldozat által magának dicső életet, vitathatatlan érvényesülést akar biztosítani a világon.

Különfélék

Kiáltok a mélységből.

*Kegyelmes Jsten, óh szánj meg engem,
Irgalmadat én szívvel esengem,
Új gyermek-szívvel, mocsoktalan.
Óh szánj meg, Uram!*

*Sötét bajoknak árvize rám dőlt,
Három halál is vont én reám tört.
Ha te még szólnál, nagy szólaló:
Irgalmazna a szó.*

*Százszor nagy voltod én megtagadnam,
Százszor szent orcád visszasiraitam.
Nem tudlak, látlak, mégis hiszem:
Te vagy az én hitem.*

*Valahol rémlik világnagy orcád,
Én szívemen át jutok te hozzád.
Óh lásd meg a szívem, téged keres,
Légy könyörületes!*

*Szerelmed palástja takarjon lágyan,
Fürössz irgalmad szent patakjában;
Az ó emberi én levelezem,
Az újat: hiszem.*

*Niyám! Fiadnak jajszavát halid meg,
A kinokon görgési, Uram, sokald meg.
Ha már teremteitél: vigyázz reám,
Niyám, óh én Niyám!*

Debreczen.

Oláh Gábor.

Tisza István a magyar népről. A Budapesti Hirlap múlt vasárnapi számában B. honvédszázados, aki, mint írja, olyan család sarja, mely a honfoglalás óta földesúr, — erősen panaszkodik a magyar nép elvadultsága miatt s elmondván, hogy a háború alatt birtoka tönkrement; ezért a népet okolja, mely az urban ellenségét látja. A levélre mindjárt másnap megjött a válasz. Tisza István tollából. A válasz rövid és csattanós, mint a Tisza István nyilatkozatai lenni szoktak. Tartalma ebben a nagyszerű mondatban csúcsosodik ki: „mindenütt az úr a hibás, ahol a nép eldűrvül és elromlik”. Akinek füle vagy a hallásra: hallja!

Kántus ünnepély. Mindazoknak, akik a debreczeni Kántusnak tagjai voltak, megdobban a szívük március ötödikén, mert tudják, hogy ilyenkor ünnepelték ők s ünneplik utódaik is ez ősi kollégiumi ifjúsági egyesület alapítóinak emlékét. A múlt iránt való ragaszkodás lengte át az ötödikén tartott ünnepélyen szép számmal megjelent közönség tagjainak szívét is. A hallgatóság sorában láttuk dr. Baltazár Dezső püspök urat, Márk Endre udv. tanácsos, polgármestert s az egyetemi tanárok közül többeket, akik a gimnáziumi és tanítóképzőintézeti tanárokkal, valamint az alapítók rokonaival egyetemben lelki gyönyörűséggel élveztek az előkelő műsor jól sikerült számait. A műsornak tartalmas száma volt dr. Kun Béla felügyelő tanár megnyitója, amelyben a diákság és polgárság közötti régi viszony vázolója után rátért arra, hogy az ifjúsági élet boldogságához tartozik a művészet, közelebbről a dal. Ennek istápolója a Kántus, amely, mint a múltban, úgy a jelenben is az ifjúság boldogságának egyik kútfeje. Beszéde végén áldást mondott azok emlékére, akik a boldogság eme forrásának fentartásához hagyományaikkal hozzájárultak. Hatásos volt Ferenczy Károly 4. th. szaválata, Balázs Győző 4. th. hangulatos felolvasása és Módoss Sámuel 3. th. s Kósa Lajos 2. th. vigjelenete. Az est fényét, ragyogását mégis az az öt énekszám adta meg, amelyeket a Kántus fáradhatatlan és lelkes tanára, Mácsai Sándor vezetésével előadott. Dícsérettel és elismeréssel kell kiemelni, hogy a kiosztásra került összegből százötven koronát adtak a tisztántúli egyházkerület hadi-árvaházának javára.

A debreczeni református felsőoktatási tanács folyó hó 6-án ülést tartott, amelyen az alapítványi ösztöndíjak kiosztásával, a tanév bezárás határidejének megállapításával foglalkoztak, egyszersmind a kollégiumi igazgató meleg szavakkal üdvözölte dr. Erdős József egyetemi professzort abból az alkalomból, hogy folyó hó 1-én töltötte be theologiai doctorágának huszonötödik évét. A közös tanárkari gyűlésen ugyanazon napon a jelzett tárgyakon kívül a tanári székfoglaló ünnepséggel kapcsolatos dolgokat beszélvén meg, a többek között kimondták, hogy a szokásos bankettet, a háborús hangulatra tekintettel elhalasztják jobb időkre.

A Hittanszaki Önképző Társulat a múlt évi őszi kerületi gyűlés óta a lelkészképző-intézet keretében működik Kiss Ferenc lelkészképző-intézeti igazgató felügyelete alatt. A Társulat e félévben eddig három igen sikerült gyűlést tartott, amelyek közül a másodikon a felügyelő-tanár ismertette behatóan a gyermek-isteniszteletek lényegét, egyben útmutatást adva arra, hogy mi módon kell készíteni az ide szánt beszédeket. A harmadik gyűlésen egy gyermek-isteniszteleti beszéd megvitatása és megbirálása nyújtott tanulságos gyakorlati példát a Társulat tagjainak. Ezenkívül imádság- és predikáció-gyakorlatok és szavaltatok hangzottak el az előadás művészetének elsajátítására.

Az ifjúsági isteniszteleteket az oratóriumban e félév folyamán akadálytalanul megtartották. Február 13-án Gacsályi Zsigmond, 20-án Kelemen Gyula, 27-én Körössy József és március 5-én Madarász Endre negyedéves hittanhallgatók predikáltak.

A Debreczeni Tanári Kör folyó hó 18-án délután 4 órakor, a református főgimnázium tanácstermében gyűlést tart. A gyűlés tárgyai: 1. Révész Lajos: Istenek gyűlése a görög Olymposon. (Rövid szemle háborús állapotaink és iskolai görög viszonyaink fölött.) 2. Rábold Gusztáv: Leánygimnáziumaink. 3. Folyó ügyek.

A debreczeni református egyház presbiteriuma folyó hó 8-án gyűlést tartott, amelyen több fontos ügyet intéztek el. Így nevezetesen öt tagot választottak az egyházkerület által felállítandó hadiárva-ház ügyének intézésére hivatott bizottságba; a Dobozi-temető rendezésére bizottságot alakítottak; a gazdasági tanintézet épületében a város Szépművészeti múzeuma képgyűjteményének elhelyezésére egy tantermet átengedtek; Erdélyi István néhai egyháztagnak házból, kertből és földből álló hagyatékát az arany-könyvben megörökítik. Az egyház a Magyar Protestáns Irodalmi Társaság Debreczeni Körének alapítótágyává lett s a katonák vallásos iratokkal ellátására újból ötszáz koronát adományozott. Kérelmet intéznek a kultuszminiszteriumhoz, hogy az ötödéves korpótlékot ne tekintse rendes javadalma-

zásnak, illetőleg ezt az államsegélyből ne vonják le. Targyalás alá került az is, hogy a presbiterium több vezető tagja az utóbbi időben sértő és támadó anonym leveleket kapott, amelyek a tanítótestület el-lenségeiül tüntetik fel őket. A tanítótestület, amint erről tudomást szerzett, tüstént gyűlésen kijelentette, hogy a névtelen levélíróval nem azonosítja magát. A presbiterium ezt tudomásul vette, egyszersmind kimondotta, hogy a névtelen üzérkedése ellen törvényes eljárást indít.

Érendréden Csutoros Albert református lelkész buzgólkodása folytán a következő nemes célokra az alábbi összegek gyűltek: „Bolgár Vöröskereszt“ javára 70 korona. „Hadifoglyaink gyámolítására“ 93 korona. „Imádkozik a király“ emléklapra 40 korona. „Katonák vallásos iratára“ 20 korona. Összesen 223 korona. — Ehhez a jelzéshez nem kell kommentár.

Lelkészmeghívás. A beregi református egyházmegyébe kebelezett nagylányai gyülekezet egyhangú bizalommal Szutor Jenő beregszászi segédlelkészt hívta meg rendes lelkipásztorául. A jeles készültségű, hivatásos és külföldön szerzett több oldalú ismeretekkel s tapasztalatokkal is ékeskedő ifjú lelkipásztor, mint szintén az egyetértésben és buzgóságban példás nagylányai szent gyülekezetet, eme kölcsönösen szép reményekre jogosító és áldásosnak ígérkező frigykötés alkalmából őszintén üdvözöljük s mindkét részre az Úr kegyelmének megsokasodását kívánjuk.

A hevesnagykunsági egyházmegye tavaszi közgyűlésén fogják egyházmegyei gondnoki állásába beiktatni dr. Némethy Károly v. b. t. t., államtitkárt, akit a gyülekezetek egyhangú bizalma emelt e díszes egyházi méltóságba. Ad multos annos.

A máramaroszigeti református liceum főgimnáziumának Szilágyi István önképzőköre, március hó 15-én délután a vármegyeháza dísztermében, az intézet hadiárva-alapja javára hazafias ünnepélyt tart. Az ünnepély műsorán az intézet nemes buzgóságtól áthatott fiú- és leánynövendékei szerepelnek. Az ének- és zeneszámokat Árokszállásy János tanár tanította be, míg az egész ünnepély gondos rendezése dr. Györe János önképzőköri felügyelő-tanár vállaira nehezedett.

A Magyar Figyelő március 1-i számának élén dr. Haendel Vilmos debreczeni egyetemi tanár üdvözli Concha Győzöt, a kiváló tudóst és professzort 70-ik születésnapja alkalmából. A füzet egyéb részeiben, — mint mindig, — tartalmas, érdekes és a legjobb irányú.

Jótekonycélú műkedvelő előadás Penyigén. A református iskola növendékei, Bócsi József református tanító vezetésével, részben a háborúban elesett tanítók és katonák özvegyeinek és árváinak segélyezésére, részben pedig a Penyigén felállítandó orgona-alap költségeinek fedezésére, március hó 5-én jótekonycélú előadást rendeztek a község háza nagy-

termében. Orosz Kálmán református segédlelkész megnyitó beszédet tartott, mit néhány szám után az ünnepély legkiemelkedőbb pontja a „Jövendölés“ című egyfelvonásos szindarab előadása követett, Bócsi József tanító rendezésével. Ezenkívül énekszámok, monológ s felolvasás adtak változatosságot az ünnepségnek, mely a vidékről számos vendéget vitt Penyigére. A minden tekintetben jól sikerült estély tiszta jövedelme 70 korona volt, amelyet rendeltetési helyeire fordítottak. Felülfizettek az ünnepélyen a következők: Bakó László 9 K, Kaufmann Kálmán 6 K, Kormány Károly 3.50 K, Jakab Antal 2 K, Kollonay László, Kurách Miklós, Kovács Gyula, Bócsy Ilonka, Kacsóh Bertalan 1.50—1.50 K, Csatári Eszter, Szabó Gergely, Jármay Albertné, Balku János 1—1 K, Jármay Mihályné, Jármay Józsika, Nagy András 50—50 fillért.

Hajduszoboszló képviselőtestülete Demjén Ferenc református lelkész indítványára 1300 koronát szavazott meg a hadbavonult családapák szegény iskolás gyermekeinek felruházására és könyvekkel való ellátására.

A doberdói templom úrasztali terítő-felszerelése. A hős 39-ik gyalogezred vitéz katonái vére által áztatott doberdói fensikon református templom épült. E templom úrasztaláról hiányoztak eddig a terítő-felszerelések. Az Uray Sándor református lelkész vezetése alatti „Testvéregyesület“ adományaiból a helybeli református tanítónőképző-intézet növendékei odaadó gondossággal készítettek egy szép úrasztali terítőt. A vezetőket és munkásokat igazi elismerés és hálás köszönet illeti érte. Ezzel kapcsolatban két kedves, elismerésre méltó cselekedetről adhatunk hírt egyidejűleg. A még hiányzó terítőket pótlendő Vásárhelyi András két leánya: Erzsike és Kata, egy asztal- és egy kenyér-terítőt készítettek. Király Margit pedig egy asztal-terítőt, egy pohár- és egy kenyér-terítőt ajándékozott. Mindeniket a jó ízlés és sok munka jellemzi. Ezeket az adományokat a napokban adták át dr. Balázár Dezső püspök úrnak, aki azonnal intézkedett, hogy azok a hősök temploma lelkészéhez, Vass Antalhoz, mielőbb eljussanak. Az áldozatos cselekedeteknek ily kedves megnyilvánulásai nem szorúlnak dicséretre, e cselekedetek önmagukban hordják jutalmukat. Egyidejűleg jelezhetjük, hogy a szeretet-adományok ajánlása is megkezdődött. A püspöki irodában a templom javára Egri Balázs 50 liter bort és 5 korona kenyérpénzt ajánlott. Isten megáldja a jókedvű adakozókat és nem felejtkezik el az irgalmasokról. Amennyiben az adakozásoknak előreláthatólag hosszú sora következik, ez alkalommal is szíves figyelmükbe ajánlják az intéző körök az adakozóknak, hogy adományaiknak összegyűjtése és elszállítása felől körülbelül május hóban történik intézkedés.

A nagyszalontai Vörös-Kereszt-egylet folyó hó 5-én tartotta 25 éves fennállása alkalmából jubileumi közgyűlését, amelyen a halálozás folytán megürese-

dett elnöki székbe Böszörményi Lajos esperest emelték egyhangú bizalommal.

A kolozsvári Magyar-utcai parókháalis-kör a háború tartama alatt 1915 december 31-ig 54,913 darab vallásos iratot osztott ki a katonák között; ebből 32,683 darabot a hívek adományozásából gyűjtötte, 6800 az erdélyi egyházkerület, 12,230 az egyetemes konvent és 3200 egyesek adománya. — Dicséretre méltó szép munkásság és áldozatkészség.

Az udvarhelyi egyházmegye egyhangúlag megválasztott gondnokát, dr. Sebessi János alispánt, a február 22-én Székelyudvarhelyt tartott egyházmegyei közgyűlésen ünnepélyesen beiktatták.

A mezőlaborci református templom megépítésére hathatósan hívja fel a tiszáninneri, de általában az összes református lelkészeket dr. Tüdös István püspök úr február 24-én kelt körlevelében.

A svábhegyi református gyülekezet március hó 5-én, vasárnap délután a Svábhegyi Nagyszálloda fehértermében, az oroszok által elpusztított mezőlaborci templom felépítése céljából, fényes műsorral egybekötött szeretetvendégséget rendezett.

A Világ című lap a protestáns unió kérdéséről szólaltatott meg mindkét evangéliomi egyháznak néhány nevesebb emberét. A nyilakozók közül kettő — egy református és egy evangélikus — az uniót lehetetlenségnek mondta, egy ellenben — református — kívánatosnak és lehetőnek.

Öt napközi otthont szervezett Debreczen város a háború tartamára, hogy ezekben az egész nap munkával elfoglalt asszonyok gyermekei felügyeletben és ellátásban részesüljenek.

Szép alapítvány. Özv. Czeman Mátyásné a besztercebányai evangélikus egyháznak a felállítandó evangélikus polgári iskolára 21,630 koronát adományozott. Az ilyen áldozatban gyönyörködik az Úr.

Pénzküldés a hadifoglyoknak. Általános a panasza, hogy különösen oroszországi hadifoglyaink nem kapják meg a nekik küldött pénzt. Ezen a bajon óhajt segíteni a Keresztyén Ifjúsági Egyesületek magyar szövetsége, amely szoros összeköttetésben áll a Keresztyén Ifjúsági Egyesületek Világszövetségével. A Világszövetség engedélyt kapott az összes hadviselő államok hadügyminiszteriumaitól, hogy az illető országban levő hadifoglyok számára a fogolytáborokban keresztyén ifjúsági egyesületi Katona-Otthonokat, barakkokat, építsen. A mi hadügyminiszteriumunk eddig 8 ilyen barakk építésére adta meg az engedélyt. Ennek viszonzásául az olasz és orosz kormány szintén megengedte, hogy az ő fogolytáboraikban is barakkokat építsen a mi hadifoglyaink számára. Oroszországban ezideig a következő táborokban épülnek barakkjaink: Orenburg, Samara, Tobolsk, Tomsk, Irkuts, Tschitta, Khabacowsk

Taskend és Kiew. Ezekben és a környékükben levő táborokban, összesen mintegy 39-ben, ép úgy, mint nálunk, semleges állambeli keresztyén ifjúsági egyesületi titkárok dolgoznak és foglalkoznak a foglyokkal. Van ezenkívül a Világszövetségnek Szentpétervárott egy központi és Moszkvában egy fiók hadifogoly gyámolító irodája (rövid idő alatt egy ilyen iroda Budapesten is megnyílik nemzeti szövetségünk vezetésével). Megyeresy Béla országos titkár úgy gondolta, hogy ezt a kiváló összeköttetést fel lehetne használni talán hadifoglyainknak való pénz közvetítésére is és kiutazott Berlinbe, hogy tárgyalásokat folytasson ebben az irányban A. C. Harte-nak, a szentpétervári iroda vezetőjének berlini megbízottjával Hoffmann Konráddal. — A tárgyalások eredményre vezettek. Megállapodásukat elfogadta Harte is és alapos tárgyalások és bizottsági előkészítések után a keresztyén ifjúsági egyesületek magyar nemzeti bizottsága is. — Megyeresy Béla és Barát József vezetésével Főherceg Sándor-u. 28. sz. alatt pénzközvetítő irodát nyit tehát a keresztyén ifjúsági egyesületek magyar szövetsége hadifoglyaink részére. Az iroda minden lelkésznek és tanítónak szívesen küld kívánatra több nyomtatott blankettát (letéti-jegyet), amelynek alapján elfogadja a pénzküldeményeket. Felelősséget azonban a dolog természeténél fogva, sem anyagilag, sem erkölcsileg nem vállal, dacára annak, hogy kiváló összeköttetései nagy valószínűséget nyújtanak. Felkéri az iroda a lelkész és tanító urakat, hogy ezt nagyon érthetően adják tudtul mindenkinek, felekezeti különbség nélkül, hogy mindenki, aki az iroda útján pénzt óhajt küldeni, tudtában legyen annak, hogy a pénzküldés a feladó kockázatára történik. Feltétlenül szükséges, hogy a hadifoglyok pontos címét kapja meg az iroda, mert csakis pontos és biztos címre fogad el pénzközvetítést. Miután erre a célra Budapesten, Berlinben és Pétervárott egy-egy hivatalnokot kell beállítani, ezek fizetésére és egyéb költségeik fedezésére minden küldött összegből 10% levonásba vétetik. A pénzek Megyeresy Béla országos titkár címére küldendők: Budapest, VIII., Főherceg Sándor-u. 28. I. alá. Az iroda pénz- és ügykezelése egy bizottság felügyelete és ellenőrzése alatt áll, amelynek tagjai: bilkei Pap István és dr. Kováts J. István theol. tanárok, Magyar Kossa Ferenc pénzügyi pénztáros és dr. Tóth Miklós törvényszéki tanácselnök.

A pápa a bőjt közeledtével Pompili biborshoz levelet írt, amelyben ismételtelen felemeli szavát a háború ellen. Mily kár, hogy békességre szólító szavának nem tud kikényszerítő erőt adni; s mily kár, hogy amikor erre még volt ereje, nem erre használta.

Gall nemzeti egyház. Több, közvetve érkező hírlapi értesítés arról az ellenszenvről számol be, amellyel az ellenséges államokban, de főképen Fran-

ciaországban és Belgiumban viseltetnek a pápa iránt. Ebből sokan a gallikánizmus erőteljes újrakedését következtetik, de valószínű, hogy a római kuria — mint a történelem bizonyossága szerint mindig — úgy most is módot fog találni a gallikánizmus leszerelésére.

Az orosz hadiárvak sorsa. A dumában szó esett arról, hogy a hátramaradottak támogatása az állam kasszájából volna fedezendő. Erre a pénzügyminiszter kerekén kijelentette, hogy a „kormány nem vállalhatja a hátramaradottak ellátását, mert ez túlságosan sok pénzbe kerül. Az államnak csak nagyon csekély érdeke fűződik ahhoz, hogy a harcosok családjainak jól menjen a dolguk. Az elesettek gyermekeinek semmi joguk sincs ahhoz, hogy támogatást követeljenek“. Sok pénz — csekély érdek.

A Vasárnapi Ujság március 5-iki száma különösen az olasz harctérről, a maczedóniai harcokból és Albániából közöl rendkívül érdekes képeket, eddigi nagy érdeklődést keltett háborús képgyűjteménye kiadásáig. Szépirodalmi olvasmányok, versek, tárcák, egyéb közlemények s a rendes heti rovatok mind értékesek. A „Vasárnapi Ujság“ előfizetési ára negyedévre 5 kor., „Világkróniká“-val együtt 6 kor. Megrendelhető a „Vasárnapi Ujság“ kiadóhivatalában (Budapest, IV., Egyetem-utca 4.). Ugyanitt megrendelhető a „Képes Néplap“, a legolcsóbb ujság a magyar nép számára, félévre 2 kor. 40 filér.

Szerkesztői üzenetek.

N. N. V. Bocsánat, de azt még sem lehet nemzeti sérelemnek tekinteni, hogy a kórházban egyik betegnek galambpecsenyét, másiknak marhahúst rendelnek, még ha az előbbi cseh, a másik magyar is. — Valamint az sem, hogy egy mindenkiket kötelező rendelet adott esetben kellemetlen egy magyar fiúra. A különben érdekes levelet köszönettel rendelkezésre bocsátjuk.

Cs. I. Woodbridge. Levelét s küldeményét megkaptuk és kívánságához képest intézkedtünk.

Tartalom: Andrássy Kálmán, Nagy idők tanuságai. — Tárcák: Mátray Lajos, Béke vágy. — Csiky Lajos, Az Apafi Mihály-féle sóalapítvány s a német egyetemekre járás. — Egyház: Görömbey Péter, Bevezetés a protestantizmus problémájához. — Közélet: F. Varga Lajos, Az én emberem és az a bizonyos kurátor. — Halottaink. — Külföld. — Különfélék. — Szerkesztői üzenetek. Melléklet: Hivatalos értesítő 11. szám. — Hirdetmény.

Lelkész urak figyelmébe! Özvegyi nyugdíjpótlásra kiválóan alkalmasak a főt. egyházkerülettel szerződéses összeköttetésben levő **Foncière, pesti biztosító-intézet halálesetre szóló kötvényei.**

Fizetendő díjak:

30 éves egyén részéről	5000 K után	nettó	106— K,
40 „ „ „	5000 K „ „		143-65 K,
50 „ „ „	5000 K „ „		209-30 K-

Felvilágosítással szívesen szolgál a debreczeni fő. ügynökség vezetője: **Csabai Artur.**

HIVATALOS ÉRTESITŐ.

A tiszántúli reformáus egyházkerület püspökétől.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztertől.

1326—1916. szám.

2766—1916. eln. szám.

KÖRLEVÉL

a kebelbeli egyházmegyék espereseihez.

Kérem a Nagytiszteletű Esperes Urakat, hogy az egyházkerületi közgyűlésünkre kiküldött egyházmegyei képviselők névsorát a kedvezményes vasúti jegyek kieszközölhetése céljából hozzám április hó 15-ig felterjeszteni méltózzassanak.

Atyafiságos szeretettel.

Debreczen, 1916 március hó 8-án

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

1327—1916. szám.

KÖRLEVÉL

a kebelbeli egyházmegyék espereseihez.

Felkérem a Nagytiszteletű Esperes Urakat, hogy az egyházkerületünk bármelyik bizottsága elé tartozó ügyekre vonatkozó iratokat legkésőbb április hó 15-ig, — a közgyűlés elé közvetlenül felterjesztendő ügyekre vonatkozókat pedig május hó 15-ig a szokott módon, kísérő-irattal és előlapjukon a tárgy megnevezésével hivatalomhoz juttatni méltóztassanak.

Atyafiságos szeretettel:

Debreczen, 1916 március hó 7-én.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

1339—1916. szám.

Valamennyi középfokú iskola tanító- és tanítónőképzők Igazgatóinak.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak f. évi március hó 3-án 2766. eln. szám alatt „Könyvet a katonáknak” akció érdekében kiboecátott körrendelete másolatát megfelelő eljárás végett alább közlöm.

Tisztelettel vagyok

Debreczen, 1916. évi március hó 8-án.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

Valamennyi tankerületi kir. Főigazgatónak, kir. Tanfelügyelőnek és tanfelügyelői kirendeltségnek, a felső kereskedelmi iskolai Főigazgatónak, a felsőbb leányiskolák miniszteri Biztosának.

Az Országos Hadsegélyző Hivatal a Magyar Szent Korona Országainak Vöröskereszt-Együletével együttesen mozgalmat indított a harctéren küzdő katonák könyvekkel való ellátása céljából.

Nem szükséges külön is hangsúlyoznom, hogy ennek a mozgalomnak nemes és hasznos célját teljes mértékben átérzem. A könyv a távolban harcoló katonák számára nemesak kulturát, üdülést és szórakozást jelent, hanem állandó, benső kapcsolatot nemzeti érzésével, az elhagyott otthonnal, a hazai nyelv minden szépségével. Az olvasmány a fáradt csapatok lelkületét felfrissíti, a pihenés óráit lelki erői gyarapítására hasznosítja s általában a harctér fáradalmi között még sokkalta többet jelent, mint itthon, béke idején.

A „Könyvet a katonáknak!” mozgalom tehát méltán tarthat számot a hazai ifjúság lelkes, megértő támogatására. Meglévén győződve arról, hogy a magyar tanárság a jótékonyág különlegesen kulturális alkalmát minden további buzdítás nélkül is magáévá teszi, hívja fel Cím a hatósága alatt álló középfokú intézetek (a közvetlen felügyeletem és vezetésem alatt álló középiskolák, felső-kereskedelmi és felsőbb leányiskolák, tanító- és tanítónőképző-intézetek, polgári fiú- és leányiskolák) igazgatóit, hogy a vezetésük alatt álló intézetekben a „Könyvet a katonáknak!” mozgalmat a helyi viszonyoknak megfelelően s a hadi jótékonyági akciók eddig is bevált eszközeivel szervezzék. Hívják fel a tanulókat, hogy kiolvasott könyveiket iskolánként szervezendő gyűjtő-bizottságnak szolgáltatassák be, — s az egybegyűlő könyvadományok díjmentes elszállítása iránt az intézetek igazgatói lépjenek közvetlen érintkezésbe a Vöröskereszt Szeretetadomány osztállyal (Budapest, V. ker., Lipót-körút 1. sz.)

A gyűjtésben eredményesen buzgólkodó tanulók az igazgatóság javaslata alapján művészi kivitelű köszönő iratot fognak kapni az akciót megindító egyesületektől.

A Címed hatósága alá tartozó intézetekben végzett gyűjtés eredménye az évvégi Értesítőben is felveendő s felhívom Címet, hogy erről hozzám külön összefoglaló jelentést terjesszen fel.

Budapest, 1916 március hó 3-án.

Jankovich.

Kimutatás a sebesült és beteg katonák vallásos iratokkal való ellátására begyűlt adományokról. Magyarremetei egyház 16.— K. Tiszabecsi egyház 6.— kor. Vámfalui egyház 21.46 K. Felsőbányai egyház 22.70 K. Csokalyi egyház 4.88 K. Nyírbátori egyház 86.45 K. Gemzsei egyház 10.— K. Érábrányi egyház 14.— K. Eperjeskei egyház 22.22 K. Nagylétai egyház 154.89 K. Vedresábrányi egyház 5.— K. Makkosjánosii egyház 5.40 K. Berekböszörményi egyház 68.95 korona. Temesvári egyház 72.— K. Érolaszii egyház 15.— K. Hodászi egyház 15.— K. Beregrákosi egyház 177.70 K. Ópályi egyház 4.— K. Tiszaderzsi egyház 10.— K. Nyírtéti egyház 10.— K. Biharugrai egyház 20.68 K. Nyíribronyi egyház 38.52 K. Nagyzeréndi egyház 20.— K. Monostorpetrii egyház 4.— K. Bereszászi egyház 110.30 K. Nemesborzsovai egyház 3.— K. Csomaközi egyház 5.— K. Tiszaugi egyház 12.90 K. Özv. Erdei Károlyné, Mérk 4.— K. Harsa Lajosné, Mérk —.80 K. Lórántházai egyház 10.— K. Nagymajláthi egyház 16.38 K. Tiszaburai egyh. 36.— kor. Szabolcsveresmarti egyház 59.— K. Fényeslitkei egyház 13.60 K. Csetfalvai egyház 10.— K. Viski egyház 54.— K. Kishodosi egyház 5.— K. Kiskerekii egyház 10.— K. Verseczi egyház 10.— K. Pancsovai egyház 15.— K. Józsefházai egyház 22.— K. Hajduszóvati egyház 38.07 K. Ilki egyház 34.40 K. Mezőberényi egyház 70.— K. Kismarjai egyház 10.— K. Resiczabányai egyház 12.— K. Pettyéni egyház 27.78 K. Kölesei egyház 30.62 K. Kisnaményi egyház 6.— K.

Tiszadadai egyház 20.— K. Szigetfalui egyház 3.40 kor. Földeáki egyház 4.— K. Tiszapéterfalvai egyház 5.— K. Tiszakürti egyház 10.— K. Békésszentandrási egyház 10.— K. Öcsödi egyház 20.— K. Szatmárhegyi 40.— K. A már kimutatott 5521 kor. 96 fillérrel együtt 7091 kor. 06 fillér.

Futó András,
püspöki titkár.

Hirdetmény.

A Szilágyi Mihály (Andaházy) intézetben a jövő iskolai évre több hely lesz üresedésben, melyekre a jogosultakat a főtiszteletű Egyházkerületi tavaszi közgyűlése fogja felvenni. Jogosultak: 1. a rokonok, 2. nemes származású református szegény 1—6. osztályú gimnáziumi tanulók. A születési-, himlőoltási-, egészségi- és rokonságot vagy nemességet igazoló bizonyítványokkal felszerelt kérvények főtiszteletű dr. Baltazár Dezső püspök, főfelügyelő úr címére folyó évi április 10-ig a püspöki hivatalhoz küldendőek be.

Debrecen, 1916 március 6-án.

Sinka Sándor,
ny. főgimn. tanár,
az intézet gondnoka.

A „Debreceni Lelkészi Tár“

Szerkesztik: Dr. Lencz Géza és Dr. Varga Zsigmond

2-ik száma megjelent!!

TARTALMA:

I. Theologiai Értesítő.

Dr. Varga Zsigmond. Az ótestamentumi nyelvészeti kutatások legújabb iránya. jellemzése és irodalmi szemléje.

II. Beszédek és imák különféle istentiszteleti alkalmakra.

Bede László. Szabadság ünnepén. Ima március 15-re. (Háborús.)

Bokor Sándor. Kiábrándulások. Közönséges egyházi beszéd Robertson után.

Csiky Lajos. Krisztus hegyi megdicsőülése. Bibliai magyarázat.

Dr. Daxer György. Krisztus követése a keresztfelvételében. Bőjti prédikáció. (Háborús.)

Péter Mihály. A templom a keresztyén ember vára. Közönséges. (Háborús.)

Dr. Tüdös István. Ne szeressétek a világot. Bőjti egyházi beszéd, előimával.

Előfizetési díja:

Egész évre 14 K. Félévre 7-50 K. Negyedévre 4 K. Az „Evangélikus Lap“, „ORLE“ és „MELE“ tagjainak egész évre 12 K.

Mutatványszámot az első számból kívánatra ingyen és bérmentve küldünk.

Kiadóhivatal Debrecen, Piac-utca 34. szám.

Lelkész és vallástanár, tanár és tanító urak rendeljék meg és terjesszék a hívek és a tanítványaik között az

ÉBRESZTŐ

képes keresztyén szépirodalmi, családi és ifjúsági havi folyóiratot.

Szerkeszti:

Megyericsy Béla.

Előfizetési díja egy évre 2 kor. Az **Ébresztőnek** minden keresztyén családnak és minden keresztyén ifjúhoz el kell jutnia, hogy a nemes szépirodalom szárnyain minden olvasójának lelkébe bevigye a keresztyén magyar nemzet hatalmas gondolatát.

Előfizetéseket elfogad és mutatóvényszámot ingyen küld a kiadóhivatal:

Budapest, VIII., Főherceg Sándor-utca 28.

GEBAUER KÁROLY és TSA.

ELSŐ DEBRECENI TEMETKEZÉSI INTÉZET.
(KOSSUTH-UTCA 2-IK SZÁM.)

Debreczen szabad királyi város legrégebbi temetkezési vállalata. Alapított 1868. évben

Elvállal temetések rendezését Debreczenben, valamint az ország bármely részében, a legmagasabb kivánalmaknak megfelelő kivitelben.

Kegyeletteljes pontossággal végez exhumálást, hulla szállítást minden országból vagy a határ bármely részéből, előre megállapított legszolidabb árak mellett.

Állandó gyári raktár:

Minden kivitelű érc, fa, selyem, bársony, bronzirozott és fényezett koporsókból, dús választék művirág és ércz koszorúkból.

Sürgőnycim: Gebauer temetkezési intézet Debrecen.

Telefon: nappal 103-ik szám, éjjel 60 szám.

Temetések megrendelése éjjel is elfogadtatik.

A „HANGYA“

a Magyar Gazdaszövetség fogyasztási és értékesítő szövetkezete bármely községbe költségmentesen küldi ki megbízottját, ahol fogyasztási és értékesítő szövetkezetet akarnak szervezni. Mielőtt a mozgalmat megindítanák, forduljanak a kezdeményezők útbaigazításért a „Hangya“ igazgatóságához: Budapest, IX. Közraktár-utca 34. sz. A „Hangya“ kötelékében az 1915. év végén 1300 fogyasztási szövetkezet működött, amelyek összforgalma 60.000.000 korona volt.

Földművelő népünk erkölcsi emelkedésének és vagyoni gyarapodásának legbiztosabb eszköze a gazdasági szervezkedés. A termelés fejlesztése, az értékesítés kedvezőbbé tétele, a háztartási és gazdasági szükségletek jutányosabb beszerzése csak fogyasztási és értékesítő szövetkezetek útján érhető el. □□

Háborús irodalmi ujdonság!

Épen most jelent meg.

Uray Sándor debreczeni ref. lelkész, kiváló népies egyházi író műve:

Örökzöld koszoru hőseink sirhalmára.

Vigasztaló könyvecske a világháború gyásztviselői használatára.

A kötet elején két oldalon „Hősök emléklapja” van. Első rész: **Elmélkedések.** Második rész: **Imádságok.** Harmadik rész: **Halotti énekek, Emlékversek, Búcsúztatók.**

Aki ezt a könyvecskét majd olvassa, könnyei felszáradnak, lelke megnyugszik; a gyász téltelensége helyett az Istenben bízó munka mezejére visszatér s áldást fog mondani még arra is aki kezébe juttatta az

„Örökzöld koszorút!”

Hisszük, hogy ez a mű hatalmas eszköze lesz magyar népünk talpraállításának s a fájó múlt helyett egy szebb jövő megteremtésének.

A **160 oldalra** terjedő $12\frac{1}{4}$ — $8\frac{1}{2}$ em. nagyságú, zsebbe tehető, **gyönyörű emlékkönyv** ára diszes fekete vászonkötésben, dombornyomással és aranyozott címfelirattal darabonként **1 korona.** 10 drb. vételnél 90 fillér darabja, 50 drb. vételnél 80 fillér darabja, 100 drb. vételnél 70 fillér darabja.

Megrendelhető a kiadónál:

HOFFMANN és KRONOVITZ könyvkiadóhivatala
Debreczen, Piac-utca 49. sz.

BÉKÉS LAJOS

Debreczen, Piac-utca 46-ik szám.

Telefon 304. szám.

Kalap, fehérnemű, úri-divat és szabó üzlet.
Készít férfiruhákat, felöltőket a legjobb kivitelben, valamint teljes úri kelen-gyékét mérték után.